



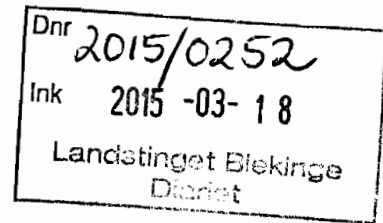
LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

MISSIV

1 (1)

800-610-2014

2015-03-02



Remiss Jämställt Blekinge 2015-2018

Länsstyrelserna ska med utgångspunkt i det uppdrag som gavs i regleringsbrevet för 2013 (S2011/9565/SFÖ m.fl.) ta fram och driva arbetet med genomförandet av strategier för jämställdhetsintegrering för perioden 2014-2016. Länsstyrelsen tog 2013 fram en strategi för jämställdhetsintegrering för Blekinge län. Strategin har under 2014 omarbetats.

Länsstyrelsen Blekinge län lämnar därför ut den omarbetade länsstrategin *Jämställt Blekinge 2015-2018* på remiss till länets aktörer.

Svar på remissen lämnas till länsstyrelsen senast 2015-05-29 på adress:
jamstalld.blekinge@lansstyrelsen.se

Lars Olsson
Avdelningschef
Länsstyrelsen i Blekinge

Victoria C Wahlgren
Särskilt sakkunnig i jämställdhet
Länsstyrelsen i Blekinge

Sändlista:

Karlskrona kommun
Ronneby kommun
Karlshamns kommun
Sölvesborgs kommun
Olofströms kommun
Skattemyndigheten
Landstinget Blekinge
Region Blekinge
Blekinge Tekniska Högskola
Försäkringskassan
Arbetsförmedlingen
Polismyndigheten
Åklagarmyndigheten

Idéburen sektor:

Kvinnojourer
Blekinge idrottsförbund

Postadress	Besöksadress	Telefon/Telefax	E-post/webbplats:	Org.nr
SE-371 86 KARLSKRONA	Skeppsbrokajen 4	010-22 40 000 010-22 40 223	blekinge@lansstyrelsen.se www.lansstyrelsen.se/blekinge	202100-2320

Jämställt Blekinge 2015-2018

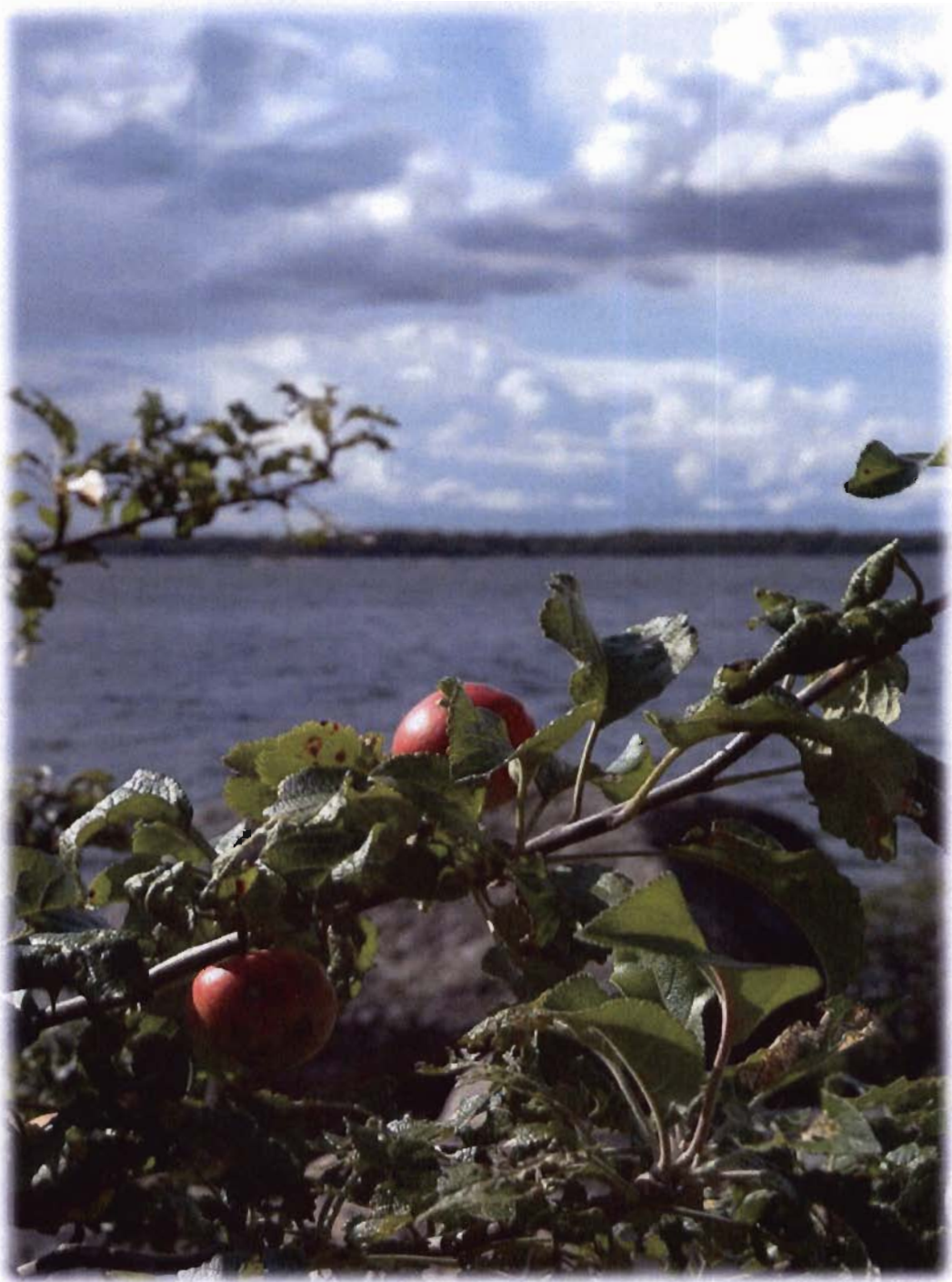
Länsstrategi för jämställdhetsintegrering i Blekinge län



Omslagsfoto samt andra fotografier är tagna av Victoria C Wahlgren, särskilt sakkunnig i jämställdhetsfrågor,
Länstyrelsen Blekinge län.

Förord

Jämställdhet bygger på kunskap.....



INLEDNING	6
JÄMSTÄLLDHETSSTRATEGI.....	7
MAKT, INFLYTANDE OCH EKONOMISK JÄMSTÄLLDHET	10
LÄGESANALYS	10
STRATEGI FÖR MAKT, INFLYTANDE OCH EKONOMISK JÄMSTÄLLDHET	12
MAKT OCH HÄLSA	14
LÄGESANALYS	14
STRATEGI FÖR MAKT OCH HÄLSA	15
MAKT OCH MÄNS VÅLD MOT KVINNOR.....	17
LÄGESANALYS	17
STRATEGI FÖR MAKT OCH MÄNS VÅLD MOT KVINNOR	19
ATT ANVÄNDA STRATEGIN.....	21
FÖRDELAR MED STRATEGIARBETET	21
JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING	21
HANDLINGSPLANER	21
UPPFÖLJNING, UTVÄRDERING OCH REVIDERING.....	22
ORD BRA ATT KUNNA.....	24
REFERENSLISTA	28

Inledning

Jämställdhet innebär att alla män och kvinnor har samma makt att forma samhället och sina egna liv¹. Sveriges regering har fastställt nationella jämställdhetspolitiska mål som sedan preciserats av olika lagstiftnings- och styrdokument. För att uppnå målen om ett jämställt samhälle och förändra normer och strukturer behövs medvetet, aktivt arbetet i det vardagliga. Förändringsprocessen innehåller analyser, insatser, utvärderingar och nya mål för att kunna åstadkomma en jämställd tillvaro, både i hemmet och på arbetsplatsen.

Strategiarbetet i Blekinge är i sin början och många spännande förändringar kan ske. I dagsläget bor fler män än kvinnor i länets kommuner, men fler kvinnor än män bor i tätort. 80 % av länets befolkning bor i någon av de fem huvudorterna. Fler kvinnor än män har eftergymnasial utbildning förutom i Ronneby och fler kvinnor än män i länet studerar vidare på högskola efter gymnasiet, fler män än kvinnor läser en kvalificerad yrkesutbildning, så kallad KY-utbildning².

Män har betydligt högre lön än kvinnor. Störst löneskillnad återfinns i Olofström och den lägsta löneskillnaden mellan män och kvinnor återfinns i Karlskrona. Fler kvinnor än män använder sin föräldraförsäkring, även så den tillfälliga föräldraförsäkringen liksom riket i övrigt. Det betyder att fler kvinnor än män anmäler vård av barn och tar ut vård av barn. Fler män än kvinnor förvärvsarbetar kvinnor i ålder 20-34 i Ronneby och Karlskrona. Fler kvinnor än män är deltidsarbetslösa eller timanställda medan fler män än kvinnor är öppet arbetslösa och arbetssökande. Detta är en orsak till att ohälsotalen är högre bland kvinnor.

Jämställdhet handlar om rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män, flickor och pojkar. Kön är dock inte den enda faktor som påverkar människan i hennes liv. Kön i sig är inte heller en okomplicerad fråga. Ett juridiska kön är det kön som en person föddes till och i de allra flesta fall kan detta kön fastställas vid födseln. I ett litet antal fall råder tvivel om vilket kön personen har vid födseln. Kön kan också vara något som du identifierar dig som. Även personen har ett från födseln juridiskt kön kan den välja att identifiera sig som ett annat kön. Detta kallas trans och transsexuell³ och återfinns inom gruppen HBTQ. De olika bokstäverna står för homosexualitet, bisexualitet, trans och queer. (För mer förklarande text läs avsnittet *Ord bra att kunna*.) Oavsett könsidentitet påverkas människor av de normer och strukturer som finns i samhället och hur människor kategoriserar och värderar kvinnor och män.

Enligt jämställdhetspolitiken ska kvinnor och män ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. De fyra jämställdhetspolitiska målen är:

- **En jämn fördelning av makt och inflytande:** Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattande.
- **Ekonomisk jämställdhet:** Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- **Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet:** Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- **Mäns våld mot kvinnor ska upphöra:** Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet⁴.

¹ Åström, 2005.

² Länsstyrelsen, 2013.

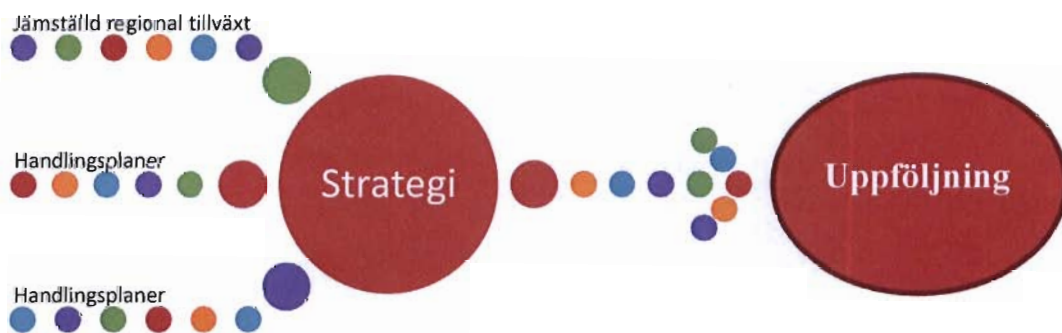
³ RFSL, 2014.

⁴ Jämställ.nu, 2014.

Jämställdhetsstrategi

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma makt att forma samhället och sina egna liv. Den svenska statens strategi för att uppnå de nationella jämställdhetspolitiska målen är jämställdhetsintegrering, något som kommer att beskrivas längre fram i texten. Arbetet med jämställdhet på regional nivå har ett stort demokratiskt värde och handlar i grunden om rättvisa – oavsett om du är kvinna eller man, flicka eller pojke ska du kunna förvänta dig lika stor del av de gemensamma resurserna i länet och lika stora möjligheter till inflytande, oavsett ditt kön. För att uppfylla målen har länsstyrelsen i uppdrag av regeringen att ta fram en länsstrategi för jämställdhetsintegrering.

Jämställt Blekinge 2015-2018 har tagits fram i samarbetet med Region Blekinge som kopplar sin handlingsplan *Jämställd regional tillväxt* till arbetet. Andra handlingsplaner kommer att kopplas till strategin på liknande sätt. Länsstyrelsen och Region Blekinge kommer sedan att följa upp arbetet tillsammans.



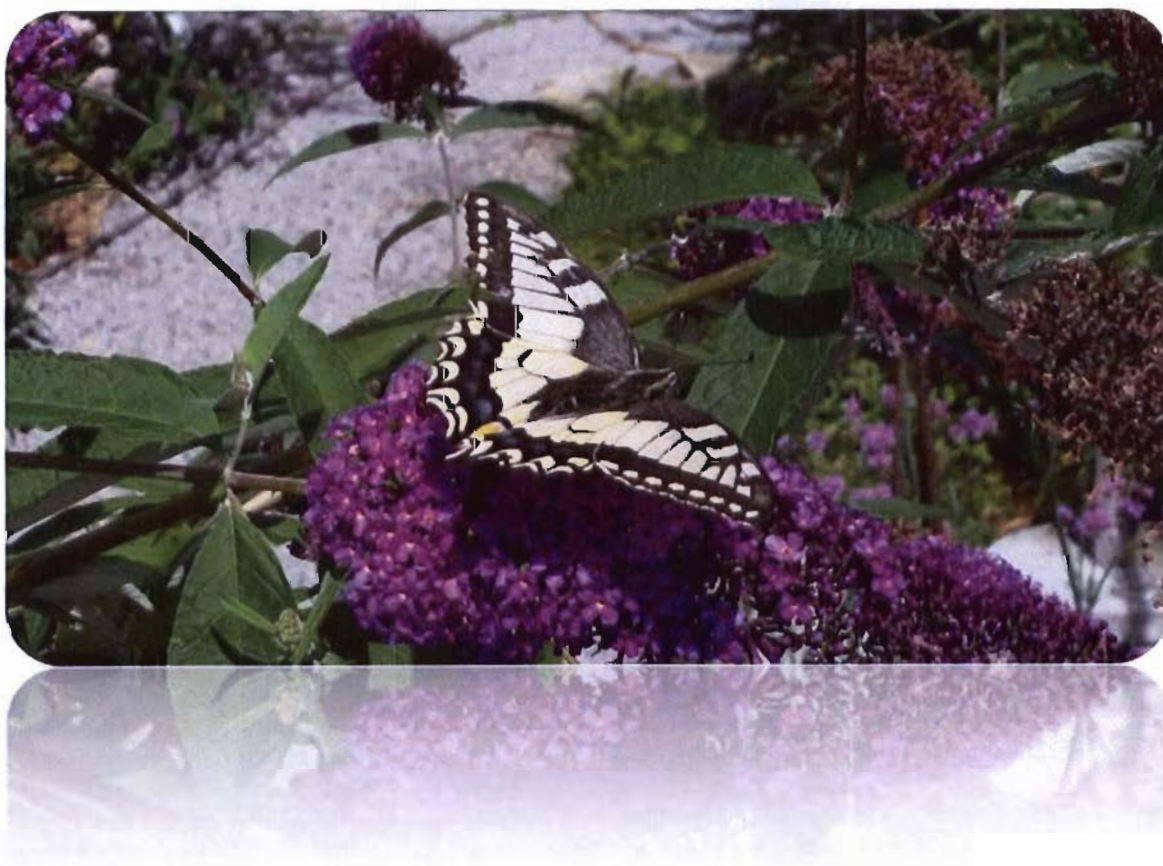
I Sverige är jämställdhetsintegrering den huvudsakliga strategi som används för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Jämställdhetsintegrering innebär att beslut inom alla områden ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv⁵. Syftet med strategin *Jämställt Blekinge 2015-2018* är att uppfylla arbetet i Blekinge genom att:

- Anpassa, konkretisera och implementera nationella jämställdhetspolitiska mål utifrån de regionala förutsättningar som finns.
- Fördjupa samverkan mellan centrala aktörer och förtydliga den roll- och ansvarfördelning som behövs för att lyckas.
- Förbättra förutsättningarna för uppföljning och utvärdering av den nationella jämställdhetspolitiken på regional nivå.

Det finns dokumenterade vinster med att ha en jämställd arbetsplats, vilket innebär att anställda har lika möjligheter till inflytande, rättvis lön och samma möjligheter till kompetensutveckling samt tillfällig föräldraförsäkring för vård av sjukt barn. En jämställd arbetsplats är en mer demokratisk arbetsplats där hållbarheten i form av mänskligt kapital men även ekonomi är bättre tillgodosedd. Redan 1999 visade Nutek, numera Vinnova att lönsamheten för företag blir större om arbetsplatsen är jämställd. Detta visar sig i form av att människor trivs bättre på en jämställd arbetsplats, de stannar längre och företaget tappar inte kompetent arbetskraft. Detta gör också att anställda men även andra ser arbetsplatsen och arbetsgivaren som attraktiv. En viktig faktor för att jämställdhetsintegrering ska lyckas på en arbetsplats är att ledningen är delaktig i arbetet och visar detta sitt genom sitt ledarskap.

⁵ Regeringskansliet, 2014.

Strategi Jämställt Blekinge 2014 – 2017



Makt, inflytande och ekonomisk jämställdhet

Nationella jämställdhetspolitiska mål:

- **Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.**
- **En jämn fördelning av makt och inflytande.** Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattande
- **Ekonomisk jämställdhet.** Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk jämställdhet livet ut.
- **Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.** Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.

Regionala mål:

- Långsiktiga och hållbara strukturer för att realisera och vidmakthålla jämställdhetsintegrering i myndigheter och offentlig verksamhet Blekinge län.
- Likvärdiga villkor för kvinnor och män att kombinera hem- och omsorgsarbete med lönearbete och/eller politiska uppdrag.
- Den könssegregerade arbetsmarknaden ska luckras upp.
- Livärdiga villkor för kvinnor och män att kunna arbeta heltid.

Lägesbeskrivning

Makt, inflytande och ekonomisk självständighet är mänskliga rättigheter. År 1979 avskaffades, enligt FN:s konvention om mänskliga rättigheter, all diskriminering av kvinnor. Enligt denna konvention ska medlemsstaterna:

- motverka fördomar som baseras på stereotypa föreställningar om kön
- verka för att kvinnor inte blir diskriminerade på arbetsplatsen, detta gällande anställnings- och lönevillkor samt möjligheten att kombinera arbete med familjeliv

I Blekinge är idag läget sådant att män över lag har högre lön än kvinnor. Störst löneskillnad mellan kvinnor och män återfinns i Olofström medan den lägsta löneskillnaden finns i Karlskrona.

Fler kvinnor än män använder sin föräldraförsäkring. Siffran för använd föräldraförsäkring motsvarar drygt tre fjärdedelar för kvinnor och mindre än en fjärdedel för männen. Det skiljer emellertid inte mycket mellan kommunerna, Ronneby ligger högst på 77 procent av dagarna och Karlshamn lägst med 75 procent. Detta är dock högre än genomsnittet i riket vilket betyder att männen i länet använder färre föräldraförsäkringsdagar än genomsnittet i riket. Fler kvinnor än män använder också den tillfälliga föräldraförsäkringen när barnen är sjuka. Här tar kvinnorna ut två tredjedelar och männen en tredjedel. Att fler kvinnor än män anmäler vård av barn och tar ut vård av barn innebär att kvinnorna får lägre månadsinkomst, vilket i sin tur även leder till minskad årsinkomst för kvinnor.

De som idag arbetar deltid eller är timanställda är till största del kvinnor. 73 procent kvinnor och 27 procent män är deltidsarbetande, bland timanställningarna står kvinnorna för 65 procent och männen 35 procent. I och med att kvinnor till större del är deltidsarbetslösa har de en lägre inkomst än männen. Kvinnor tar också i större utsträckning ut föräldrapenning och tillfälliga föräldrapenningen när barnen är sjuka. Till detta bör också läggas till att det är fler kvinnor som är ensamstående med barn. En av anledningarna till att fler kvinnor arbetar deltid är för att kunna orka med det obetalda hem- och omsorgsarbetet såsom hem och barn⁶. Detta beskrivs mer under rubriken *Makt och hälsa*. I länet för-

⁶ Larsson, 2005.

värvsarbetar fler män än kvinnor i stort, förutom kvinnor i Ronneby och Karlskrona i åldrarna 20-34. Fler kvinnor än män i länet är deltidslösa och timanställda. Dock är fler män än kvinnor som är öppett arbetslösa och arbetssökande. Männerna i Blekinge tjänar i genomsnitt 5250 kronor mer i månaden än kvinnorna, vilket motsvarar riket i övrigt. Arbetsmarknaden i Blekinge är könssegrigerad, vilket innebär att kvinnor och män arbetar inom skilda yrken. Dessa siffror visar att kvinnorna i Blekinge till största del har sin arbetsplats inom offentlig sektor även om en del arbetsplatser finns i privat regi. Den näst största arbetsplatsen för kvinnor finns inom förskola, grundskola och gymnasieskola. Männens arbetsplatser finns inom ingenjörsyrken, hantverk, tung industri och militären. Bland kvinnor arbetar en fjärdedel (26 %) inom vårdsektorn som undersköterskor eller vårdbiträden. Störst andel kvinnor inom denna sektor finns i Sölvesborg, där arbetar 29 procent inom vård- och omsorg. Siffran i riket är 21 procent. Bland män dominerar ingen yrkesgrupp på samma sätt. Förutom i Olofström där 21 procent män arbetar som maskinoperatörer och montörer.

Utbildning: I dag är majoriteten av de studerande på högskolan i riket kvinnor. Kvinnorna är i majoritet på de flesta utbildningarna förutom inom de tekniska utbildningarna där är männen fler. Det är fler män än kvinnor som forskar och undervisar på högskola och universitet i landet, siffran motsvarar 57 procent män och 43 procent kvinnor. Undantagen är Karolinska institutet med 64 procent kvinnor som forskar och undervisar och Chalmers tekniska högskola med 66 procent män⁷. Kvinnor återfinns i större antal på de flesta utbildningar och de tar i större utsträckning ut examina, och även högre examina än män. De utbildningar där män fortfarande är i majoritet är inom det tekniska utbildningsområdet. Även om det är fler kvinnorna än män som studerar finns det fortfarande fler män som är professorer på högskolor och universitet i landet. Ju högre upp i den akademiska världen desto färre kvinnor. Förhållande är detsamma på BTH som på övriga tekniska högskolor i landet.

Företagande: I Blekinge drivs något färre företag av kvinnor än rikssnittet, 21 procent i Blekinge och 23 procent i riket. Kvinnor som driver aktieföretag är 20 procent (riket 24 procent) och män som driver aktieföretag är 33 procent (riket 38 procent)⁸. Flest antal egna företagare oavsett kön finns i Karlskrona, minst antal egna företagare i Olofström⁹. Vad gäller kvinnors företagande är det fler kvinnor i Blekinge som startar företag än riksgenomsnittet, siffran motsvarar 35 procent i Blekinge och 32 procent i riket. Inom handelssektorn finns de flesta av de företag som drivs av kvinnor (58 procent), vilket är fler än riket i övrigt. De flesta av de företag som drivs av kvinnor drivs som enmansföretag och majoriteten vill att deras företag ska växa¹⁰, men de ser hinder för det i form av brist på egen tid och lagstiftning kring företagande¹¹. De två största sektorerna som företagen ryms inom är för kvinnor kulturella näringar eller personliga tjänster och handel, medan män har företag inom jordbruk, skogsbruk eller fiske eller byggverksamhet. Att både män och kvinnor driver företag och har möjligheten att kunna anställa är en viktig drivkraft för innovation och tillväxt i länet.

⁷ SCB, http://www.scb.se/statistik/uf/uf0202/2011a01c/uf0202_2011a01c_sm_uf23sm1201.pdf. Online 2014-08-21

⁸ På tal om kvinnor och män. Blekinge län 2013. Länsstyrelsen Blekinge län och Region Blekinge.

⁸ SOU 2010:79

⁹ På tal om kvinnor och män. Blekinge län 2013. Länsstyrelsen Blekinge län och Region Blekinge.

¹⁰ Tillväxtverket, 2011.

¹¹ Tillväxtverket, 2011.

Strategi för Makt, inflytande och ekonomisk jämställdhet

Nationellt jämställdhetspolitiskt mål:

- Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv

Regionalt mål:

- Blekinge ska ha långsiktiga mål och hållbara strukturer för jämställdhetsintegrering

Insatser:

- Inrätta jämställdhetsnätverk som samordnas av Länsstyrelsen som plattform för utbyte av erfarenheter och kunskapsspridning (Centrala aktörer: Länsstyrelsen, Region Blekinge, myndigheter, kommuner, landsting, idéburen sektor).
- Jämställdhetsintegrering av politiskt styrda organisationer (Länsstyrelsen, Region Blekinge, kommuner, landsting).

Uppföljning:

- Enkäter/intervjuer av nätverksdeltagare
- Kartlägg jämställdhetsintegrering genom statistik, enkäter och intervjuer

Nationellt jämställdhetspolitiskt mål:

- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.

Regionalt mål:

- I Blekinge ska finnas likvärdiga villkor för kvinnor och män att kombinera hem- och omsorgsarbete med lönearbete och/eller politiska uppdrag.

Insatser:

- Uppmuntra till jämställt uttag av föräldraförsäkring samt tillfällig föräldrapenning vid vård av sjukt barn (Centrala aktörer: Försäkringskassan, Länsstyrelsen, Region Blekinge, idéburen sektor).
- Sträva efter heltid som norm och möjlighet till önskad sysselsättningsgrad vid utlysning av nya tjänster (Centrala aktörer: Länsstyrelsen, Region Blekinge, myndigheter, kommuner).

Uppföljning:

- Kartlägga löneskillnader
- Sammanställa relevant könsuppdelad statistik

Nationellt jämställdhetspolitiskt mål:

- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ge ekonomisk självständighet livet ut.

Regionalt mål:

- Den könssegregerade arbetsmarknaden ska luckras upp och göras mindre könssegregerad.

Insatser:

- Sträva efter heltid som norm och möjlighet till önskad sysselsättningsgrad vid utlysning av nya tjänster (Centrala aktörer: Länsstyrelsen, Region Blekinge, myndigheter, kommuner).

Uppföljning:

- Sammanställa relevant könsuppdelad statistik

Nationellt jämställdhetspolitiskt mål:

- Kvinnor och män ska ha samma möjligheter att nå inflytande i det regionala tillväxtarbetet och få tillgång till tillväxtresurser.

Regionalt mål:

- Jämställdhetsintegrering ska vara en naturlig del av det regionala tillväxtarbetet i fråga om företagande, resurstilldelning, innovation och landsbygdsutveckling.

Insatser:

- Bidra med metod- och kunskapsunderlag för att stödja arbetet med jämställdhetsintegrering på kommunal och regional nivå (Centrala aktörer: Länsstyrelsen, högskola, kommuner, myndigheter, idéburen sektor).

Uppföljning:

- Sammanställning av användbart metodmaterial
- Intervjuer av deltagare i utbildningsinsatser



Makt och hälsa

Nationellt jämställdhetspolitiskt mål:

- **Kvinnor och män ska ha sammamakt att forma samhället och sina egna liv.**

Nationellt folkhälsopolitiskt mål:

- Skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.

Regionala mål:

- Jämställd hälsa: fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande.
- Jämställd tillgång och möjlighet till en aktiv fritid och ett aktivt deltagande i kulturliv.

Lägesbeskrivning

Hälsa finns som en grundläggande mänsklig rättighet. FN:s konvention¹² fastställer alla invånares tillgång till hälso- och sjukvård där jämställdhet ska finnas i bemötande av kvinnor och män. Givetvis handlar hälsa om mer än sjukvård, WHO definierar det som fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. För att ha en god hälsa krävs att möjligheter finns att utveckla personliga förmågor, att vara delaktig i samhällslivet och att det finns tillgång till fritid, rekreation och avkoppling.

Kvinnor tar mer, och förväntas ta mer, ansvar för sociala relationer och hemarbete i en relation. Genom att ta ansvar ökar kvinnan sina psykosociala fördelar men det orsakar också psykisk belastning på henne. Var tionde kvinna i riket uppger att hon upplever arbetsrelaterade besvär och försämrad hälsa. Även bland flickor finns ohälsotal tidigt. Flickor i skolålder upplever stor press över att passa in i skolan, prestera goda skolresultat och stress över sociala relationer med vänner. Flickor rapporterar att de upplever ohälsa i form av stress redan vid 11 års ålder¹³. Många olika indikatorer pekar på att psykisk ohälsa är särskilt vanligt bland yngre kvinnor men att den ökar bland båda könen. Andelen självmordsförsök ökar kraftigt bland unga kvinnor, och allt fler unga vårdas på sjukhus för depression eller ångest och för alkoholförgiftning. Även bland män har depressionerna ökat vilket i sin tur har lett till att självmord ökat hos gruppen män men även alkoholrelaterade dödsorsaker¹⁴. Det är framförallt unga män som dör av alkohol- och narkotikarelaterade orsaker där fordon av olika slag finns med i bilden. Män tar i mycket högre grad större risker än vad kvinnor gör.

Bland männen i Blekinge uppger 53 procent en god *fysisk* hälsa, jämfört med 41 procent av kvinnorna. Kvinnor uppger i högre grad än män att de lider av värk och smärta. När kommunerna jämförs ser vi att andelen som uppger en god fysisk hälsa är avsevärt lägre bland kvinnor i Olofström och män i Sölvesborg. Andelen som anger god *psykisk* hälsa i Blekinge är 45 procent av kvinnorna och 57 procent av männen. Vid jämförelse mellan kommunerna är det en lägre andel som uppger god psykisk hälsa bland kvinnor i Olofström och bland män Karlshamn¹⁵. Gruppen kvinnor har fler sjukdagar än gruppen män. Arbetet upplevs många gånger som så tungt att frånvaro krävs för att orka. I Blekinge rapporteras för gruppen kvinnor ett ohälsotal på 38 dagar per år och för gruppen män 25 dagar per år. I dessa siffror inräknas också den grupp av kvinnor som utsätts för våld i nära relationer, vilket beskrivs i nästa avsnitt. Läkare ger oftare kvinnor diagnosen av psykiska besvär medan män får fysiologiska diagnoser. Det innebär att sjukskrivningsprocessen inte är jämställd. Utlandsfödda kvinnor uppger att de upplever sämre hälsa än utlandsfödda män med samma härkomst. Normer för kön och hälsa är i många fall universell.

¹² FN:s konvention om avskaffande av diskriminering.

¹³ Allodi, 2010.

¹⁴ Socialstyrelsen, 2009; Ungdomsstyrelsen, 2013b; Dahl, 2014.

¹⁵ Mellkvist & Kronogård, 2011.

Personer som inte lever enligt samhällets normer riskerar att utsättas för våld och trakasserier. När det gäller gruppen HBTQ har denna grupp i ett flertal undersökningar visat sig ha en mycket utsatt position i fråga om bland annat psykisk hälsa. I synnerhet rör detta ungdomar och transpersoner där ohälsan är stor, till följd av diskriminerande strukturer. Alkohol- och drogkonsumtionen har även denna visat sig hög, i delar av HBTQ-gruppen, jämfört med den övriga befolkningen i riket.

Ett mål för den nationella folkhälsopolitiken är att främja allas möjlighet till fysisk aktivitet med fokus på barn, unga och deras familjer. Generellt utför kvinnor mer av det obetalda hem- och omsorgsarbetet vilket i sin tur leder till mindre fri tid för egna aktiviteter. Kvinnor ägnar sig mer åt aktiviteter i sin närmiljö och som går att förena med tidsbrist så som löpning, promenader och gym medan män i större utsträckning ägnar sig åt organiserad idrott och lagidrott. Detta innebär att kvinnor inte i lika hög grad konkurrerar om samhälleliga resurser vad gäller idrottsanläggningar då de i större utsträckning ägnar sig åt individuell idrott¹⁶. Samhällets pengar läggs i större utsträckning på sporter som är förknippade med idrotter som utövas av gruppen män, så som exempelvis ishockey. Pojkarnas idrottsutövande gynnas på bekostnad av flickorna och de intressen som flickorna som grupp har. Traditionellt sätt är idrottsrörelsen mansdominerad vad gäller både utövare och tränare.

Nationell kulturpolitik är indelad i ett antal olika mål som att främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. Som verktyg är konsten viktig för att utmana traditionella könsroller och det finns forskning som visar på att kulturkonsumtion och kulturproduktion ger positiva hälsofrämjande effekter. Att aktivt delta i kulturella aktiviteter leder till märkbart lägre dödlighet oavsett kön och socioekonomisk ställning. För att alla ska kunna ta del av kulturen är tillgänglighet i olika former viktigt, både för funktionsnedsatta och socioekonomiskt utsatta. Dock är kulturområdet i sig ojämnt i förhållande till vems historia det är som berättas och vilka konstnärer det är som lyfts fram¹⁷. I Blekinge skulle kulturella aktiviteter underlättas av kommunikation, skyltning till platser och lättläst skyltning för dem som behöver detta.

Strategi för Makt och hälsa

Nationellt jämställdhetspolitiskt mål:

- Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv

Nationellt folkhälsopolitiskt mål:

- Skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen

Regionalt mål:

- Jämställd hälsa: fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande

Insatser:

- Inrätta rutiner för metod- och kunskapsöverföring i jämställdhets- och hälsofrågor (Centrala aktörer: Landstinget, Region Blekinge).
- Sprida kunskaper om ungas psykiska hälsa som exv. självskadebeteende, stress, ångest (Centrala aktörer: Landstinget, Kommuner).
- Inrätta rutiner för att erbjuda normkritiska utbildningsdagar för personal inom kommun och landsting (Centrala aktörer: Länsstyrelsen, Kommun, Landsting).
- Utveckla framgångsrika insatser för jämställd sjukskrivning (Centrala aktörer: Landstinget, Försäkringskassan).

¹⁶ Larsson & Johansson, 2012.

¹⁷ Grönblad, F & Ekselis, IB, 2010.

Uppföljning:

- Inventera rutiner för metod- och kunskapsöverföring i jämställdhets- och hälsofrågor inom länet.
- Sammanställning av relevant könsuppdelad statistik från Försäkringskassan kring antal sjukdagar 2012-2016.
- Sammanställa antalet deltagare i normkritiska utbildningar i länet.

Nationellt jämställdhetspolitiskt mål:

- Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv

Nationellt folkhälsopolitiskt mål:

- Skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen

Regionalt mål:

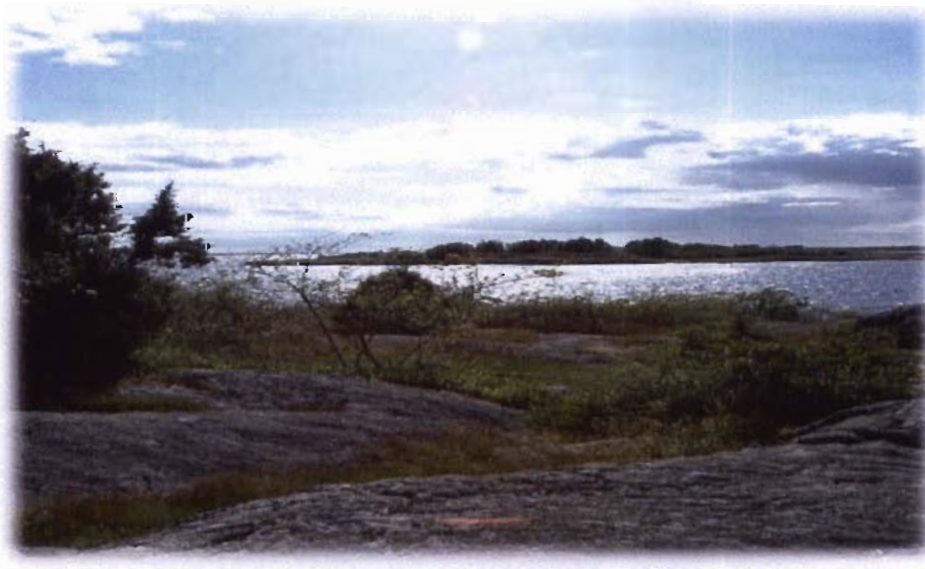
- Jämställd tillgång och möjlighet till en aktiv fritid och ett aktivt deltagande i kulturliv

Insatser:

- Inrätta rutiner för att säkerhetsställa likvärdiga möjligheter till fritidsaktiviteter för invånare genom könskonsekvensanalys av utbud, fördelning av medel samt träningstider (Centrala aktörer: Kommuner).
- Motverka negativa och utestängande av kvinnor inom idrotts- och föreningsrörelsen (Centrala aktörer: kommuner, idéburen sektor).
- Analysera jämställdhetsintegrering av kulturinstitutioners organisation, repertoar, publikarbete utifrån inkludering/exkludering (Centrala aktörer: Region Blekinge).

Uppföljning:

- Sammanställa aktörer som har rutiner för könskonsekvensanalyser vid fördelning av medel.
- Genomföra intervjuer med representanter för kulturinstitutioner och idrottsföreningar om arbetet med jämställdhetsintegrering.



Makt och mäns våld mot kvinnor

Nationella jämställdhetspolitiska mål:

- **Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.**
- **Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.** Kvinnor och män, pojkar och flickor ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Regionala mål:

- Långsiktiga och hållbara strukturer för att motverka mäns våld mot kvinnor.
- Beredskap för att tidigt upptäcka våldsutsatthet och erbjuda stödinsatser till våldsutsatta, barn som lever med våld och våldsutövare.
- Rutiner för målgruppsanpassat stöd till grupper med svagt samhälleligt skydd.

Lägesbeskrivning

Att kvinnor utsätts för våld är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Det förekommer i alla åldrar, samhällsklasser, bostadsområden och yrkesgrupper. Inom begreppet våld räknas våld i nära relationer, hederrelaterat våld, människohandel för sexuella ändamål och prostitution. Detta avsnitt kommer dock främst att behandla våld i nära relation.

Våldet är en process som ofta börjar med att utövaren kontrollerar den utsatta. Kvinnan blir utsatt för kritik, hindras från att umgås med vänner, och utövaren kräver att hon ska anpassa sig efter hans behov. Gradvis isoleras kvinnan och allt hon gör ska rapporteras till mannen. Så småningom börjar hot om våld eller våld och kvinnan tvingas till ytterligare anpassning för att inte riskera att bli utsatt för våld. I takt med att den våldsamma situationen eskalerar blir också ett sätt för kvinnan att leva att hon anpassar sig för att kunna läsa mannen och hans humör. Att våldet blir en del av vardagen kallas att våldet normaliseras. Kvinnan genomgår en normaliseringsfas. Ofta vågar den utsatta inte lämna utövaren eftersom den då hotar att döda eller ta deras gemensamma barn ifrån henne. Förövare finns både inom och utom förhållandet, det betyder att den som blir utsatt kan bli det av den egna partnern men även av en annan i bekantskapskretsen. Det finns olika former av våld som kvinnan kan utsättas för. Det *fysiska våldet* kan inkludera att mannen river, biter, bränner, skakar eller knuffar kvinnan, likaså av örffilar, knytnävsslag, sparkar och stryptag. Även olika typer av vapen kan användas. Vid *hot om våld* kan mannen också hota att skada kvinnan eller gemensamma barn. Att skada eller hota med att skada husdjur är ytterligare exempel. Även hot om att skada eller döda sig själv förekommer. Sådana hot kan sägas utgöra en form av ett känslomässigt eller psykiskt våld. *Sexuellt våld* betyder att tvinga kvinnan att se pornografi, att tvingas utföra sexuella handlingar som väcker obehag eller till sexuella aktiviteter inför andra. Många kvinnor upplever just sexuella övergrepp från den hon lever med som det absoluta sveket och som något djupt kränkande. Mannen kan ta *ekonomisk kontroll* över familjens ekonomi och hindra kvinnan från att bli självförsörjande och vägra henne insyn i familjeekonomin. Genom manipulation och stöld av kvinnans besparingar kan mannen göra henne beroende av honom. Att utsättas för våld får stora konsekvenser för den utsatta som många gånger drabbas av psykiska problem, som sömnsvårigheter, ångest och depression. Förutom detta drabbas den utsatta många gånger av posttraumatiskt stresssymptom¹⁸ samt dåligt närminne. Den utsatta drabbas också av fysiska skador som kroppsliga åkommor som exempelvis blånader, sår och frakturer som i värsta fall slutar med sjukhusvistelser.

Våld i nära relationer kan delas upp i situationsbetingat våld och kontrollbetingat våld. Vid situationsbetingat våld uppkommer våldet vid speciellt tillfällen där förövaren känner sig provocerad av den utsatta. Det situationsbetingade våldet är enstaka händelser som utlöses vid vissa stressituationer där

¹⁸ Götblad, 2014.

frustration och vrede slår över i fysisk aggression. Förövaren har oftast inget kontrollbehov och det är lika vanligt att våldet utövas av både kvinnor och män. Kontrollbetingat våld förknippas med en blandning av olika former våld, terror, trakasserier och hot. Vidare är förövarens beteende dominerande och kontrollerande, och övervägande del av offren är kvinnor som utsätts av sin manliga partner. Våldet är en process som ofta börjar med en mild form av våld och kontroll för att sedan övergå till fysisk misshandel och strängare kontroll av den utsatta¹⁹. Att utsättas för våld i vuxenlivet ökar också riskerna för självskadebeteenden, vilket också är tre gånger vanligare hos kvinnor än hos män. Ohälsa i form av hjärtinfarkter ökar hos kvinnor åldern 56-74 som varit utsatta för allvarligt våld²⁰.

Länsstyrelsen Blekinge län använder både begreppen våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor. I användningen av begreppet mäns våld mot kvinnor finns syftet att synliggöra våldet som en jämställdhetsfråga där män finns överrepresenterade bland våldsutövare. I kölvattnet av utövandet av våld kommer kostnader för samhället i form av sjukvård och polisiära insatser. Kostnader för den som utsatts kommer också i form av både ekonomisk osjälvständighet på grund av bland annat sjukfrånvaro samt kroppsliga kostnad. 968 kvinnor utsattes för våld 2013 i Blekinge. I dessa siffror ryms både de som utsatts av bekanta och obekanta, i hemmet och utanför hemmet. Den största siffran, 152 stycken, har utsatts för våld inomhus av en bekant. Det är 31 personer färre än rikets genomsnitt. Skillnaderna mellan kommunerna är stora. Karlshamn sticker ut med flest fall av kvinnomisshandel med siffran 253 misshandlade kvinnor. Här räknas både bekanta och obekanta samt inomhus och utomhus in. Minst antal har Olofström, där finns 125 fall rapporterade²¹. Mörkertal finns givetvis och det går inte att säga den verkliga summan. Totalt sett är det färre kvinnor som utsatts för våld i Blekinge än riket i genomsnitt. Så länge misshandelsbrott finns kvar i statistiken bör arbetet fortgå för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

En väl fungerande samverkan mellan berörda aktörer skapar bättre förutsättningar för att förebygga och motverka våld i nära relationer. I Blekinge finns en etablerad samverkansgrupp under samordning av Länsstyrelsen. Genom gruppens arbete finns kopplingar och förståelse för olika aktörers insatser vid våld i nära relationer och vid hedersrelaterat våld. Ett långsiktigt arbete mot våld i nära relationer är att tidigt arbeta med normkritiskt arbete²². Insatser som kan göras är att utmana maskulinitetsnormer i skola, idrott och föreningsliv. Inom maskulinitetsforskning exemplifieras bland annat hur pojkar lär sig använda våld som ett sätt att konstruera maskulinitet. Kopplingen jämställdhet och våldsanvändning hos unga män i ålder 16-25 är tydlig²³. Unga män som inte säger sig vara jämställda löper 3,2 gånger större risk att ha utövat en kränkande eller våldsamt handling mot en kvinna eller en annan man jämfört med män som säger sig vara jämställda²⁴.



¹⁹ Socialstyrelsen, 2009

²⁰ Heimer, 2014.

²¹ Länsstyrelsen Blekinge län, 2013.

²² Dahl, 2014.

²³ Ungdomsstyrelsen, 2013b.

²⁴ Ungdomsstyrelsen, 2013a.

Strategi för Makt och mäns våld mot kvinnor

Nationella jämställdhetspolitiska mål:

- Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Regionala mål:

- Långsiktiga och hållbara strukturer för att motverka mäns våld mot kvinnor.

Insatser:

- Koppla samman befintlig regional samverkan mot mäns våld mot kvinnor med regionala nätverk för jämställdhetsintegrering
- Stärka samverkan genom att upprätta kontaktytor för erfarenhetsutbyte i fråga om:
 - Skyddat boende (Centrala aktörer: kommuner).
 - Riskbedömning (Centrala aktörer: Länsstyrelsen, rättsväsende, kommuner).
 - Skyddade personuppgifter (Centrala aktörer: Skattemyndigheten, rättsväsende, kommuner).
- Bedriva våldsförebyggande arbete med pojkar och unga män inom skola, fritidssektor och idrottsföreningar (Centrala aktörer: kommuner, idrottsförbund, rättsväsende).

Uppföljning:

- Analys av deltagande/uppslutning i nätverk i form av statistisk undersökning
- Enkäter/Intervjuer med nätverksdeltagare
- Enkäter till kommuner om skyddat boende, antalet anmälningar till socialtjänst

Nationella jämställdhetspolitiska mål:

- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, pojkar och flickor ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Regionala mål:

- Beredskap för att tidigt upptäcka våldsutsatthet och erbjuda stödinsatser till våldsutsatta, barn som lever med våld och våldsutövare.

Insatser:

- Bedriva våldsförebyggande arbete med pojkar och unga män inom skola, fritidssektor och idrottsföreningar (Centrala aktörer: kommuner, idrottsförbund, rättsväsende).
- Inrätta likvärdiga rutiner, stöd och behandlingsinsatser i länet för våldsutsatta, barn som lever med våld och våldsutövare (Centrala aktörer: kommuner, idéburen sektor, rättsväsende).
- Säkerställ att kunskap och rutiner för att erbjuda adekvat stöd till personal som lever med våld (Centrala aktörer: kommuner, rättsväsende).
- grupper kan stärkas, exv. grooming, prostitution, människohandel (Centrala aktörer: kommuner, högskola, rättsväsende, idéburen sektor).

Uppföljning:

- Inventering och spridning av framgångsrika rutiner och insatser i form av statistisk undersökning
- Inventering av antal personer som deltagit i utbildningar om våld i nära relationer

Nationella jämställdhetspolitiska mål:

- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, pojkar och flickor ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Regionala mål:

- Rutiner för målgruppsanpassat stöd till grupper med svagt samhälleligt skydd.

Insatser:

- Inrätta likvärdiga rutiner, stöd och behandlingsinsatser i länet för våldsutsatta, barn som lever med våld och våldsutövare (Centrala aktörer: kommuner, idéburen sektor, rättsväsende)
- Säkerställ att kunskap och rutiner för att erbjuda adekvat stöd till personer som lever med våld.
- Genomföra utbildningar för yrkesverksamma om hur samhällets skydd för särskilt utsatta grupper kan stärkas, exv. grooming, prostitution, människohandel (Centrala aktörer: kommuner, högskola, rättsväsende, idéburen sektor)
- Inventera rutiner för att förebygga våld som utövas vårdgivare och anhörigvårdare (Centrala aktörer: kommuner, landsting)

Uppföljning:

- Enkäter/Intervjuer
- Inventering av stöd till personer som lever med våld och våldsutsatta
- Följa upp antalet deltagare i utbildningar om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer



Att använda strategin

Strategin *Jämställt Blekinge 2015-2018* fungerar som en plattform för arbetet med jämställdhetsintegrering i Blekinge. Målgruppen för strategiarbetet är framförallt offentliga funktioner som kommun, landsting och statlig verksamhet, men även civilsamhälle, organisationer och näringsliv kan ansluta sig till strategiarbetet. Privatpersoner är välkomna att inspireras av strategin.

Jämställdhetsintegrering

Syftet med strategin *Jämställt Blekinge 201-2017* är att implementera de nationella jämställdhetspolitiska målen på en regional nivå. Det huvudsakliga sättet att föra in jämställdhetsarbete i en organisation och verksamhet i Sverige är att använda jämställdhetsintegrering, vilket innebär att förslag, beslut, genomförande och utvärdering analyseras utifrån jämställdhetsperspektiv. Då jämställdhet skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas, måste jämställdhetsperspektiv finnas med i det dagliga arbetet.

En jämställd organisation innebär att invånare i Blekinge ska kunna få:

- Likvärdig service, tjänster och bemötande
- Rättvis fördelning av resurser
- Kunskap om kvinnors och mäns behov, intressen och livsvillkor
- Likvärdiga möjligheter att nyttja och påverka verksamheten
- Beslut om prioriteringar har genomgått genuskonsekvensanalys
- Styr- och ledningssystem utvecklas med fokus på jämställdhet
- Fortlöpande insatser görs för att bryta traditionella könsmönster på alla nivåer i organisationen och i verksamheten

Jämställdhetsintegrering innebär att jämställdhetsperspektiv integreras i alla led och på alla nivåer i samhället, vilket är nödvändigt för att förändringsarbetet ska kunna gå på djupet och jämställdhet uppnås.

Fördelar med strategiarbetet

Det finns många fördelar med att ansluta sig till jämställdhetsarbetet i länet. Fördelar med att organisationer och verksamheter är jämställda är att attraktionen för företaget stiger vilket hjälper till vid rekrytering av nya medarbetare. Andra vinster som dokumenterats är att dynamiken i arbetsgruppen bland medarbetare förbättras då personal tenderar att stanna längre om gruppens sammansättning och klimat är jämställt. Detta leder till att talanger stannar kvar vilket stärker produktionen och konkurrenskraften. Könsblandade arbetsplatser tenderar att resultera i större socialt ansvarfulla investeringar vilket attraherar på dagens arbetsmarknad. Fördelarna med strategiarbetet är att jämställdhetsintegrering är viktigt för länets tillväxt, innovationskraft och attraktionen i att vara ett jämställt län. Ytterligare fördelar med att ansluta sig till strategiarbete är att det från länsstyrelsens sida finns erbjudande om hjälp, stöttning och samordning. I det övergripande jämställdhetsarbetet kan Länsstyrelsen Blekinge län bidra med:

- Processtöd
- Handledning
- Utbildning
- Samverkan
- Kunskapsspridning

Den grundläggande principen med jämställdhetsintegrering är att arbetet ska implementeras i det ordinarie arbetet i organisationen och verksamheten för att på så sätt bli en naturlig del av organisationens och verksamhetens arbete. *Jämställt Blekinge 2015-2018* utgör ett stöd på vägen dit.

Handlingsplaner

Som skrevs i inledningen har länsstyrelsen i uppdrag från regeringen att skriva en länsövergripande strategi och handlingsplan för hur länet ska arbeta med jämställdhetsintegrering. Strategin berör alla medar främst offentlig förvaltning, som kommuner och landsting och myndigheter. Organisationer som vill ansluta sig till strategiarbetet bör ta fram egna, lokala handlingsplaner för hur jämställdhetsintegrering ska genomsyra verksamheten.

De organisationer och verksamheter som redan har en handlingsplan för jämställdhetsintegrering kan använda strategin för att revidera och omarbete sina redan existerande planer. För att inleda arbetet med revideringen av planerna kan följande frågor ställas till vid det arbetet:

- Vilka av strategins mål och insatser berör vår verksamhet?
- Behöver de övergripande målen brytas ner i lokala delmål?
- Vilka insatser genomförs redan i verksamheten?
- Behöver planerna och insatserna konkretiseras och beskrivas ytterligare?
- Kan pågående insatser utvecklas genom att samverka med andra aktörer och verksamheter?
- Finns goda exempel i den egna organisationen och verksamheten att sprida till andra?
- Hur ska arbetet följas upp lokalt?

Länsstyrelsen vill gärna ta del av det arbete som pågår lokalt, hur långt det kommit och eventuella utvärderingar av delmål eller mål. Åtterrapporera även regelbundet till ledningsgrupp eller politisk styrelse om hur arbetet fortskrider.

Skicka initierade, pågående och avslutade utvärderingar till Länsstyrelsen Blekinge län på följande adress: jamstalld.blekinge@lansstyrelsen.se.

Uppföljning, utvärdering och revidering

Under perioden 2014-2017 ansvarar Länsstyrelsen för att följa upp arbetet med utvärdering och revidering. De insatser som organisationer och verksamheter gör i länet kommer Länsstyrelsen att sammanställa och analysera för att dra slutsatser om hur implementeringen fungerar. Detta arbete kommer att bidra till lärande i länet om jämställdhetsimplementering i organisationer och verksamheter. Utifrån detta arbete kan revideringar ske och indikatorer för arbetet finslipas.

När perioden är slut 2017 kommer arbetet med strategin att utvärderas för att se i vilken grad insatserna har haft inverkan på jämställdhetsintegreringen i länet och om de uppnått de regionala och nationella jämställdhetsmålen. Utvärderingar från enskilda organisationer och verksamheter skickas till länsstyrelsen. Utvärderingar av de tre temaområdena *Makt, inflytande och ekonomisk jämställdhet*, *Makt och hälsa* samt *Makt och mäns våld mot kvinnor* sker i form av exempelvis enkät- och intervjuundersökningar, sammställning av statistik, inventeringar av satsningar och kartläggningar.



Ord bra att kunna

Inom varje ämnesområde finns specifik terminologi kopplad till ämnet, där ingår begrepp och förklaringar på hur dessa används inom området. Tillika inom detta ämnesområde. Orden nedan har samlats ihop och kan ses som användbara vid arbetet med att förstå och kommunicera jämställdhetsintegration.

Bisexualitet

En person som känner sexuell attraktion till båda könen kallas *bisexualitet*.

Cis

En person som identifierar sig och uppfattar sig som det juridiska kön (se juridiskt kön) som den föddes till, med andra ord en kvinna som är född kvinna och som uppfattar sig som och lever som kvinna.

Diskriminering

När vissa grupper eller personer behandlas sämre än andra skulle ha gjort i en jämförbar situation. I diskrimineringslagen finns förbud mot diskriminering från följande grunder:

- Kön
- Könsoverskridande identitet eller uttryck
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller annan trosuppfattning
- Funktionshinder
- Sexuell läggning
- Ålder

Strukturell diskriminering finns inbyggt i samhällets sätt att fungera (se även jämlikhet, likabehandling och mångfald).

Feminism

Feminism är ett samlingsbegrepp för en form av samhällsanalys och rörelse som menar att kvinnor generellt sett är underordnade män i samhället och vill genom samhällskritisk analys förändra strukturen av underordning. Inom feminismen finns ett antal teoretiska inriktningar:

- Liberalfeminism
- Radikalfeminism
- Ståndpunktsfeminism
- Särartsfeminism
- Postkolonial feminism
- Postmodern feminism
- Queerfeminism

Inriktningarna har olika teoretiska utgångspunkter för den analys de vill göra och gemensamt för dem är det kritiska perspektiv de för in i sin analys. Förslag till lösningar skiftar mellan de olika inriktningarna då teorierna bakom kommer från olika forskningsområden.

Praktiskt jämställdhetsarbete förenar flera av dessa inriktningar i syftet att förändra diskriminerande regler, motverka våld, höja representation av kvinnor på styrande/beslutande poster, förändra normer och påvisa hur dessa hänger samman med föreställningar om kön och hur dessa föreställningar i sin tur hänger samman med kön.

Genus

Begreppet genus kan användas som en synonym till kön för att betona att kön är en social, kulturell och historisk konstruktion som förändras över tid.

Glastak

Inom organisationer och styrelser har det varit och är fortfarande svårt för kvinnor att klättra i karriären och få styrande poster. Detta har benämnts som glastak, det finns inte men det hindrar ändå.

HBTQ

HBTQ är ett samlingsnamn för Homosexuella, Bisexuella, Transpersoner och Queera. Homo- och bisexualitet är sexuella läggningar men begreppen trans och queer har att göra med könsöverskridande uttryck, alltså hur personen identifierar sig och som inte är personens juridiska kön sedan födseln. Queer är också en kritik av heteronormen, att samhället systematiskt och strukturellt diskriminerar det som inte faller inom normen för det normala.

Hen

Hen är ett könsneutralt personligt pronomen som kan användas när kön i sammanhanget är irrelevant eller obekant. Hen kan användas av personer som inte vill identifiera sig som ett kön. Ordet har enligt språkvetare sin grund i fornsvenskan. Det finns också många andra språk runt om i världen där motsvarigheter till hen används, exempelvis finskan.

Heteronormativ

Heteronormativ innebär att utgå från att alla är heterosexuellt och att det är det som är självklart, naturligt och önskvärt. I heteronormen ingår föreställningen om att kvinnor och män är varandras motsatser och attraheras av varandra samt att de vill leva i monogami i ett förväntat heterosexuellt förhållande.

Heterosexualitet

Heterosexualitet innebär en sexuell läggning där personen uteslutande eller huvudsakligen attraheras av en person av det motsatta könet.

Homosexualitet

Homosexualitet innebär en sexuell läggning där personen uteslutande eller huvudsakligen attraheras av en person av samma kön.

Intersektionalitet

Intersektionalitet är ett analysverktyg som används för att påvisa hur olika maktordningar hänger samman och påverkar/påverkas av varandra. En intersektionell analys kan exempelvis påvisa på vilket sätt en persons makt påverkas av det kön den har, sin ålder och eventuellt funktionshinder.

Intersexualitet/intersexuell

Det föds barn som vid födseln har ett kön som inte entydigt kan definieras som kvinnligt eller manligt. Dessa brukar kallas intersexuella. Intersexuella barn brukar opereras för att tilldelas ett juridiskt kön.

Juridiskt kön

Juridiskt kön är det kön som definieras att personen har vid födseln och som den sen blir folkbokförd som. I dag finns det två juridiska kön, kvinna och man.

Jämlikhet

Betyder alla människors lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsidentitet eller könsuttryck, funktionsnedsättning sexuell läggning och ålder. Alla människor har lika värde och samma rätt att delta i samhället som exempelvis rösträtt, mötesrätt och yttrandefrihet, dvs. att människan är lika inför lagen.

Jämställdhet

Jämställdhet är ett begrepp som betonar att kvinnor och män ska vara jämställda. I lagstiftningen betonas lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter i form av till exempel lika lön för lika arbete, lika rätt till föräldraledighet och möjlighet att kompetensutveckla sig på arbetstid. Det heter i lagstiftningen att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhetsbegreppet har kritiserats för att återskapa föreställningar om två avgränsade könstillhörigheter. Kritik har även kommit angående förenklingen av komplicerade maktordningar.

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering innebär att alla förslag, genomförande och utvärderingar genomgående analyseras utifrån ett jämställdhetsperspektiv för att säkerställa likvärdig service, resurstilldelning och inflytande.

Kön

Det finns olika betydelser av ordet kön. Det kan det betyda biologiskt kön, juridiskt kön och socialt kön. Biologiskt kön fastställs utifrån könsorgan, kromosomer och hormoner. Juridiskt kön är det kön som definieras att personen har vid födseln och som den sen blir folkbokförd som och som könsuppdelad statistik byggs på. Socialt kön kallas genus, det kan förstärka biologiska skillnader som exempelvis normer för kvinnlighet och manlighet byggs på.

Könskonsekvensanalys

Detta innebär att inför beslut analysera potentiella effekter för kvinnor och män, pojkar och flickor. Hur ser resurserna ut? Hur fördelas resurserna? Vem har tillgång till det som beslutet avser? Har både kvinnor och män tillfrågats innan? Centralt i denna analys är könsuppdelad statistik.

Könskvotering

Könskvotering är en jämställdhetspolitisk strategi där målinriktad rekrytering försöker rätta till en skev könsmässig fördelning inom någon av samhällets sfärer, såsom politik, utbildning eller på arbetsmarkanden. Könskvotering kan ske både inom kvinnligt och manligt dominerade sektorer

Könsroll

Könsroll betonar att kvinnor och män har socialt konstruerade roller för vad kvinnor och män ska och inte ska göra. I dag har begreppet många gånger ersatts med ordet genus för att könsrollsbegreppet lätt missuppfattas som att det är en roll som går att kliva in i och ut ur och att det inte påverkas av makt och strukturer.

Likabehandling

Likabehandling innebär att individer behandlas utifrån likartade förutsättningar och med respekt. Ett likabehandlingsarbete ska bygga på diskrimineringslagen och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsidentitet eller könsuttryck, funktionsnedsättning sexuell läggning och ålder.

Mångfald

Mångfald är ett språkligt försök att inkludera alla människor och grupper. Det finns många tolkningar men ingen enhetlig definition. Mångfaldsarbete handlar om människor oavsett bakgrund och levnads-sätt har samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter och ska behandlas likvärdigt (se likabehandling). Mångfald innebär att alla former av diskriminering ska motverkas.

Normkritik

Normkritik handlar om att synliggöra de normer som leder till att vissa ses som avvikande och andra som normala. Ett normkritiskt förhållningssätt innebär att inte förutsätta eller kräva att alla organiserar

sitt liv i enlighet med normen. Normkritisk pedagogik synliggör normer och privilegier. Detta kan även gå under namnet genuspedagogik.

Queer

Queer är ett analysverktyg som bygger på att analysera samhället utifrån heteronormen och problematisera det som anses vara normalt. Queer lyfter fram det som ses som avvikande. Queer är ett forskningsperspektiv inom feministisk teori.

Transperson

Transpersoner är ett begrepp som innehåller de personer som inte vill identifiera sig som fysiskt, psykiskt eller biologiskt som det juridiska kön de har. De väljer att identifiera sig som ett annat kön.

Referenslista

- Allodi, Mara Westling. (2010) *Pojkars och flickors psykiska hälsa i skolan: En kunskapsöversikt*. SOU 2010:79. Fritzes förlag.
- Dahl, Svend. (2014). *Män och jämställdhet. Betänkande av Utredningen män och jämställdhet*. SOU 2014:6. Stockholm: Fritzes.
- Grönblad, Fatima & Ekselis, Inga-Bodil. Långt kvar till ett jämställt kulturliv. Genus, nr 3/2010. Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning.
- Götblad, Carin. (2014) *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga. Förslag för ett effektivare arbete. Betänkande av nationella samordnare mot våld i nära relationer*. SOU 2014:49. Stockholm: Fritzes.
- Heimer, Gun (2014). *Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet och kopplingen till hälsa*. NCK-rapport 2014:1. Uppsala universitet: Nationellt centrum för kvinnofrid.
- Jämställ.nu. (2014) Hämtat. 2014-10-08. <http://www.jamstall.nu/politik/sveriges-jamstalldhetspolitik/>.
- Larsson, Lena. (2005). Heltid eller deltid – rättighet, möjlighet eller kvinnofälla? Fokus i Väst. http://www.gr.to/download/18.55340448112b9e59b8980006684/heltid_eller_deltid.pdf. Hämtat: 2014-10-29.
- Larsson, Håkan & Johansson, Susanne. (2012). *Genus och heteronormativitet inom barn- och ungdomsidrott. Könsmönster inom idrottsdeltagande och regelverk inom idrott*. Riksidrottsförbundet. Stockholm: Andrén & Holm AB.
- Länsstyrelsen Blekinge län. (2013). *På tal om kvinnor och män*. ISSN: 1651-8527.
- Löfström, Åsa. (2005). En könssegregerad arbetsmarknad hinder för fria val och effektiv matchning? *Nationalekonomi.se*. nr. 8. Årgång 33. <http://www.nationalekonomi.se/filer/pdf/33-8-al.pdf>. Hämtat: 2014-10-28.
- Mellkvist, Annika & Kronogård, Maria. (2011). *Tillsammans gör vi skillnad. Folkhälsorapport Blekinge 2011*. Hämtad 2014-10-08. <http://ltblekinge.se/Documents/H%C3%A4lsa%20och%20v%C3%A5rd/Landstingets%20folk%C3%A4lsorapport/Folk%C3%A4lsorapport%20Blekinge%202011.pdf>. Landstinget Blekinge.
- Regeringskansliet. (2014). Hämtat 2014-10-08: <http://www.regeringen.se/sb/d/13278>.
- Regeringens Proposition 2005/06: 155.
- RFSL. (2014). Hämtat 2014-10-08: <http://www.rfsl.se/?p=115>.
- SCB. (2014). http://www.scb.se/statistik/uf/uf0202/2011a01c/uf0202_201a01c_sm_uf23sm1201.pdf.
- Socialstyrelsen. (2009). *Folkhälsorapport 2009*. Hämtad 2014-10-08: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8495/2009-126-71.pdf>
- Tillväxtverket. (2011). *Kvinnors och mäns företagande. Blekinge län. Företagens villkor och verklighet 2011*.
- Uebel, Maja. (2006). *Nya perspektiv på riksidrottsgymnasierna. Vad flickor och pojkar värdesätter i RIG-verksamheterna*. FOU- rapport 2006:4. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Ungdomsstyrelsen. (2013a). *Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande insatser*. Skrifter 2013:1. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen. (2013b). *Unga och jämställdhet*. Fokus 13. Skrifter 2013:4. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Åström, Gertrud. (2005). *Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål*. Slutbetänkande av Jämställdhetspolitiska utredningen. SOU 2005: 66. Stockholm: Fritzes.